

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2023

Niniejsze sprawozdanie omawia działalność Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach¹ za rok 2023. Jest ono kolejnym z cyklu corocznych sprawozdań publikowanych na łamach czasopism naukowych: „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” i „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”². Podstawą źródłową przedmiotowego tekstu jest dokumentacja kancelaryjna Towarzystwa, literatura przedmiotu oraz informacje publikowane w Internecie dotyczące spotkań, konferencji oraz przejawów aktywności członków Towarzystwa³.

Na początku należy kilka słów poświęcić kontynuacji realizowanego od kilku lat programu pod nazwą „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”. W kręgu tej tematyki stworzono trzy referaty. Pierwszy, autorstwa prof. dr hab. Anny Jabłońskiej (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), pt. *Zasoby Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie w pracy naukowej historyka okresu staropolskiego*, wygłoszony został 9 maja 2023 roku. Wzbogacono go o pokaz

¹ Towarzystwo zostało założone 9 października 2012 roku.

² A. Kwaśniewski, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2021*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” (dalej: ABMK) 2022, t. 119, s. 583–588; L. Frączek, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach za rok 2022*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (dalej: ŚSAH) 2023, t. 12, s. 373–377.

³ Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach (dalej: TPADWKK), *Dokumentacja kancelaryjna, Protokoły wideokonferencji od numeru I do XII odbyte w 2023 r.*, oprac. M. Obara, ss. 105, <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> [dostęp: 24.11.2024]; Studium Historii Diecezji Kieleckiej, <https://www.facebook.com/groups/1655306088077804> [dostęp: 24.11.2024]; Oratorium Świętych Diecezji Kieleckiej, <https://www.facebook.com/oratoriumswietychdiecezjikielckiej> [dostęp: 24.11.2024]; Kurs Przewodników Diecezji Kieleckiej. Grupa Miechowska, <https://www.facebook.com/groups/194700014201450> [dostęp: 24.11.2024]; <https://www.facebook.com/towarzystwoprzyjaciolarchiwumdiecezjalnego> [dostęp: 24.11.2024]; <https://www.facebook.com/events/306145083723848> [dostęp: 24.11.2024]; <https://www.facebook.com/events/3257307311209750/?ref=newsfeed> [dostęp: 24.11.2024]; <https://www.facebook.com/events/s/organizacja-i-dzia%C5%82alnosc-ofic/3257307311209750> [dostęp: 24.11.2024]; <https://www.facebook.com/groups/1219636988052478/permalink/5825878950761569> [dostęp: 24.11.2024].

zdjęć prezentujących najcenniejsze archiwalia z zasobu Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie⁴. Spotkanie było prowadzone przez członka Towarzystwa, prof. dr. hab. Waldemara Kowalskiego (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach).

Drugi referat wygłoszono 10 października 2023 roku. Spotkanie prowadziła dr Wiesława Rutkowska (dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach), natomiast w rolę prelegenta wcielił się dr Jan Główka (rektor Wyższej Szkoły Umiejętności Zawodowych w Pińczowie). Wystąpienie pt. *Herb Kielc – dar kardynała Fryderyka Jagiellończyka – geneza i symbolika godła*⁵ przybliżyło słuchaczom problematykę heraldyki kieleckiej. Nawiasem mówiąc, odbyło się ono w 11 rocznicę powołania do życia Towarzystwa.

Trzeci referat, będący tematycznie w kręgu ramowym programu „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”, z 12 grudnia 2023 roku, miał dwóch autorów: ks. dr. hab. prof. ucz. Marcina Kowalskiego (Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II) oraz ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego z tej samej uczelni. Ich prelekcja, nosząca tytuł *Postylla Mikołaja z Liry i biblia hebrajska w renesansowych Kielcach. Z kultury intelektualnej ks. Floriana Pilthowskiego*, była moderowana przez prof. dr. hab. Krzysztofa Brachę (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach)⁶. Podobnie jak wcześniejsze wykłady, także i ten cieszył się dużym zainteresowaniem publiczności. Co więcej, dzięki transmisji internetowej dano możliwość aktywnego uczestnictwa zainteresowanym z innych ośrodków naukowych. Zgromadzeni mogli dodatkowo zaznajomić się ze zdjęciami najstarszych inkunabułów przechowywanych w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Kielcach, a zwłaszcza depozytu Biblioteki Kapituły Katedralnej w Kielcach. Opisywany referat zaowocował później powstaniem artykułu zamieszczonego w czasopiśmie naukowym „Biblica et Patristica Thoruniensia”⁷.

⁴ *Zasoby Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie w pracy naukowej historia okresu staropolskiego*, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=294878876254693&set=a.237263848682863> [dostęp: 24.11.2024].

⁵ *Herb Kielc – dar kardynała Fryderyka Jagiellończyka – geneza i symbolika godła*, <https://www.facebook.com/events/298219452950092/?ref=newsfeed> [dostęp: 24.11.2024].

⁶ K. Dobrowolska, *Kultura intelektualna renesansowych Kielc*, „Niedziela” 2023, nr 65, nr 50 (wkładka kielecka), s. VI; Referat „*Postylla Mikołaja z Liry i biblia hebrajska w renesansowych Kielcach*”, https://radiokielce.pl/1127666/referat-postylla-mikolaja-z-liry-i-biblia-hebrajska-w-renesansowych-kielcach/?fbclid=IwY2xjawF6EYhleHRuA2FlbQIxMAABHeaYkoxjN-aHMUs88MgmGA_3mOrho4IjQ5Wt6R0say8pug7bF5pM572u3w_aem_SU4B9x83-yGiHfdG4xuc1A [dostęp: 24.11.2024]; M. Kowalski, A. Kwaśniewski, *Referat w Archiwum [Postylla Mikołaja z Liry i biblia hebrajska w renesansowych Kielcach. Z kultury intelektualnej ks. Floriana Pilthowskiego]*, <https://www.diecezja.kielce.pl/referat-w-archiwum> [dostęp: 24.11.2024].

⁷ M. Kowalski, A. Kwaśniewski, *Profil zainteresowań biblijnych ks. Floriana Pilthowskiego (XVI w.)*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 2023, t. 16, nr 4, s. 379–406. Pracę przygotowano w ramach programu „Rola Kościoła jako wychowawcy i stróża kultury narodowej”

Kolejny, równie ważny jak naukowy, przejaw działalności Towarzystwa w roku 2023 miał charakter popularyzatorski. Kontynuowało ono wypracowany we wcześniejszych latach schemat polegający na prezentacji referatów, głównie koncentrujących się na biografistyce. Wygłoszono ich 12, przy czym aż 10 w formie wideokonferencji. Przeważająca część referatów dotyczyła osób związanych z diecezją kielecką. Byli to: Hugo Kołłątaj, ks. Józef Zdanowski, Jan Długosz, Maciej z Miechowa, Tomasz Zieliński, Kazimierz Tymieniecki, Tadeusz Czacki, ks. Walenty Witkowski, a także ks. prof. Daniel Olszewski. Zainteresowanie budzili również: św. Jacek, bp Prandota, Sługa Boża Wanda Malczewska, bł. Jerzy Matulewicz i zmarły w opinii świętości ks. Marian Łuczyk. Nie zabrakło wystąpień poświęconych poszczególnym parafiom. Omawiano np.: średniowieczne dzieje parafii św. Wojciecha w Kielcach, jedną z najstarszych parafii – Irządze czy erygowaną w czasach PRL parafię w Pstroszycach. Bliskie tematycznie okazały się referaty dotyczące malarstwa gotyckiego w kościele parafialnym w Łanach Wielkich czy malarstwa w osiemnastowiecznym kościele klasztorным w Jędrzejowie. Interesujące prelekcje dotyczyły zespołu ksiąg metrykalnych z parafii w Nowym Korczynie oraz kultu cudownego obrazu Matki Bożej z Dzierzgowia. Od wątków religijnych odbiegał jeden referat, pt. *Akcja rozbicia więzienia kieleckiego w 1944 roku przez Oddział Antoniego Hedy „Szarego”*⁸.

W roku 2023 ważnym elementem integrującym społeczność Towarzystwa były spotkania na żywo. 23 stycznia w Kielcach miał miejsce zjazd członków połączony z prezentacją referatów i zwiedzaniem wielu zabytkowych obiektów. Odwiedzono: bazylikę katedralną, pałac biskupów krakowskich (obecnie Muzeum Narodowe w Kielcach), pałacyk Zielińskiego (Dom Środowisk Twórczych) oraz Ośrodek Myśli Patriotycznej i Obywatelskiej na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach.

Zgodnie z tradycją lat wcześniejszych nie zaniedbano wizyty w Jędrzejowie. Miniony rok przypadał na okrągły jubileusz – 800 lat od śmierci bł. Wincentego Kadłubka. W związku z tym w kościele klasztorным w Jędrzejowie zorganizowano obchody centralne, w których aktywnie uczestniczyło Towarzystwo. 27 sierpnia kazanie wygłosił ks. dr Andrzej Kwaśniewski (prezes Towarzystwa Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach), a niedzielnej sumie przewodniczył abp Stanisław Gądecki metropolita poznański (jednocześnie przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski)⁹. Jubileusz przyniósł dodat-

realizowanego przez Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Diecezjalnego im. bł. Wincentego Kadłubka w Kielcach.

⁸ TPADWKK, *Protokoły wideokonferencji od numeru I do XII odbyte w 2023 r.*

⁹ A. Dziarmaga, *Solenne uczczenie Mistrza Wincentego*, „Niedziela” 2023, nr 65, nr 39 (wkładka kielecka), s. IV-V; też, *Abp Gądecki przewodniczył obchodom Odpustu Wincenckiego w 800-lecie śmierci bł. Kadłubka*, <https://www.ekai.pl/abp-gadecki-przewodniczyl-obchodom-odpustu-wincenckiego-w-800-lecie-smierci-bl-kadlubka/> [dostęp:

kowo korzyść w postaci nowej publikacji zbiorowej na temat historii Jędrzejowa¹⁰. Jeden z zamieszczonych tam tekstów dotyczył kazań wygłoszonych na obchodach beatyfikacyjnych bł. Wincentego Kadłubka w roku 1765¹¹.

Członkowie Towarzystwa odwiedzili Jędrzejów ponownie 16 września 2023 roku. Tym razem uczestniczyli w Mszy świętej przy grobie patrona w archiopatwie cysterskim¹². Nie pominięto przy tej okazji działań edukacyjnych. Wygłoszono bowiem wówczas referaty tematyczne. Prof. dr hab. Waldemar Kowalski podzielił się osobistymi refleksjami na temat książki napisanej we współpracy ze śp. ks. prof. dr. hab. Danielem Olszewskim, poświęconej parafii św. Trójcy w Jędrzejowie¹³. W podobnym tonie utrzymane było wystąpienie Wojciecha Zwierzchowskiego, związane z monografią parafii bł. Wincentego Kadłubka przy kościele cysterskim w Jędrzejowie¹⁴.

Niejako równoległe do zadań statutowych Towarzystwa jego członkowie przejawiali aktywność na wielu innych płaszczyznach. Jeśli chodzi o obszar naukowy, warto wspomnieć o referacie ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego pt. *Straty archiwaliów i zbiorów historycznych bibliotek kościelnych diecezji kieleckiej w latach 1939–1945*¹⁵, zaprezentowanym w ramach międzynarodowej konferencji naukowej *Straty Kościoła katolickiego w Polsce w latach wojny i okupacji (1939–1945)* (Rzeszów–Lublin–Lwów, 24–25 października 2023 r.). Ten sam historyk 25 stycznia 2023 r. upublicznił wyniki swoich badań na temat *Źródeł do badań nad zaangażowaniem duchowieństwa diecezji krakowskiej w Powstanie Styczniowe*¹⁶ na

24.11.2024]; *Ogłoszenia duszpasterskie na XXI Niedzielę zwykłą, 27 sierpnia 2023. Uroczystość błogosławionego Wincentego Kadłubka*, <https://www.jedrzejow.cystersi.pl/parafia/og%C5%82oszenia-duszpasterskie.html?df06ebad3866eb63ce6c12ce11033df7=c6c1120a726881f1677114ebbb4bf050> [dostęp: 24.11.2024]; *Odpust za nami (pełna galeria)*, <https://jedrzejow.cystersi.pl/aktualnosci/861-odpust-za-nami-pekna-galeria.html> [dostęp: 24.11.2024].

¹⁰ M. Ślusarek, *Kolejna książka o dziejach Jędrzejowa*, <https://www.jedrzejowska.net/kolejna-ksiazka-o-historii-jedrzejowa/> [dostęp: 24.11.2024].

¹¹ A. Kwaśniewski, *Zbiór kazań wygłoszonych w czasie uroczystości beatyfikacyjnych bł. Wincentego Kadłubka*, w: *Jędrzejów – 750 lat miasta. Zbiór studiów*, red. K. Ślusarek, Kraków 2023, s. 35–47.

¹² K. Dobrowolska, *Największy kapitał Towarzystwa*, „Niedziela” 2023, nr 65, nr 46 (wkładka kielecka), s. IV–V; też, *Największy kapitał Towarzystwa*, <https://m.niedziela.pl/artykul/167983/nd/Najwiekszy-kapital-Towarzystwa> [dostęp: 24.11.2024].

¹³ W. Kowalski, D. Olszewski, *Parafia Trójcy Świętej w Jędrzejowie na tle dekanatu. Zarys dziejów*, Kielce 2003.

¹⁴ W. Zwierzchowski, *Parafia bł. Wincentego Kadłubka w Jędrzejowie 1913–1939*, Kraków 1998.

¹⁵ *Konferencja o wojennych stratach Kościoła katolickiego*, <https://rzeszow.tvp.pl/73637131/konferencja-o-wojennych-stratach-kosciola-katolickiego> [dostęp: 24.11.2024].

¹⁶ T. Trepka, „Polska powstanie, by żyć...”. *Interesujące spotkanie o zrywie z 1863 roku i nowe wystawy w Kielcach*, <https://kielce.naszemiasto.pl/polska-powstanie-by-zyc-interesujace-spotkanie-o-zrywie-z/ar/c1-9203245> [dostęp: 24.11.2024].

cyklicznym spotkaniu popularnonaukowym „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” (współorganizowanym przez Archiwum Państwowe w Kielcach). Na konferencji związanej z historią Skarżyska-Kamiennej¹⁷ ks. dr Andrzej Kwaśniewski wraz z prof. dr. hab. Jackiem Pielasem wygłosili referat zatytułowany *Czasy nowożytny*, poświęcony głównie kościelnym zbiorom bibliotecznym regionu¹⁸.

W szerokim kręgu działalności Towarzystwa mieści się artykuł związany z kazaniem o Grobie Bożym¹⁹, napisany przez ks. dr. Andrzeja Kwaśniewskiego, a uzyskane przez niego rezultaty badań wpisują się w szerszy projekt badawczy: *Nowożytny piśmiennictwo bożogrobców w Polsce*²⁰. Kolejny artykuł ks. dr. A. Kwaśniewskiego poświęcony był ogromnemu dorobkowi dydaktycznemu ks. prof. dr. hab. Daniela Olszewskiego, autora czterokrotnie wydawanego podręcznika historii Kościoła²¹. Ks. Kwaśniewski zabierał także głos na antenie Radia Kielce, gdzie wspominał sylwetkę zmarłego w roku 2023 abp. Stanisława Szymeckiego²², co stanowiło asumpt do refleksji nad współczesną historią diecezji kieleckiej, której biskupem ordynariuszem w latach 1981–1993 był abp Szymecki²³.

Na koniec warto dodać, że w roku 2023 członkowie Towarzystwa aktywnie uczestniczyli w kulcie religijnym siedemnastowiecznego obrazu Matki Bożej Łaskawej w Szczaworyżu. Od maja do sierpnia odbywały się tam czuwania w obecności ponad 20 członków oraz sympatyków Towarzystwa²⁴.

LECH FRĄCZEK

ORCID: 0000-0003-0207-4452

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

¹⁷ Nosiła ona tytuł: *Jubileusz stulecia – otwarcie czy podsumowanie? Konferencja naukowa poświęcona badaniom nad historią bohaterów miasta i regionu w stulecie nadania praw miejskich Skarżysku-Kamiennej*.

¹⁸ *Konferencja „Jubileusz stulecia – otwarcie czy podsumowanie”*, <https://um.skarzysko.pl/aktualnosci/konferencja-jubileusz-stulecia-otwarcie-czy-podsumowanie/> [dostęp: 24.11.2024].

¹⁹ A. Kwaśniewski, *Kazanie o Grobie Bożym ks. Jakuba Ślińskiego*, w: *Bożogrobcy przeworscy. Studia z dziejów bazyliki kolegiackiej pw. Ducha Świętego i klasztoru Kanoników Regularnych Grobu Bożego w Przeworsku*, red. Ł. Mróz, Sz. Wilk, Przeworsk 2023, s. 149–165.

²⁰ Projekt posiada nr NPRH/DN/SP/0151/2023/12. Czas jego trwania przewidziano na lata 2024–2029. Instytucjami zaangażowanymi są Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II.

²¹ A. Kwaśniewski, *Dorobek dydaktyczny księdza Daniela Olszewskiego w zakresie historii Kościoła*, „Biografistyka Pedagogiczna” 2023, t. 8, nr 1, s. 173–185.

²² Abp. Stanisław Szymecki był ordynariuszem diecezji kieleckiej w latach 1981–1983.

²³ *1 listopada, w Dzień Wszystkich Świętych, wspominamy tych, których nie ma już wśród nas*, https://radiokielce.pl/wspominamy-tych-ktorzy-odeszli/?fbclid=IwAR3l5lHVyrtZLJxvfWwNklBUWM2Mzw26T9jI14Dhjub_WiNFvLrMXBnQNps [dostęp: 24.11.2024].

²⁴ W umacnianiu tego kultu wydatnie pomagała strona Oratorium Świętych Diecezji Kieleckiej. Zob. *XLIII czuwanie ku czci Matki Bożej Łaskawej w Szczaworyżu*, <https://facebook.com/events/s/xliiii-czuwanie-ku-czci-matki-b/1454044898682590/> [dostęp: 24.11.2024].